

Przedsiębiorczość młodzieży: Wartości, postawy, polityki

Streszczenie

Wprowadzenie

Stopa bezrobocia wśród młodzieży pozostaje bardzo wysoka w kilku państwach członkowskich UE, a społeczna świadomość skutków gospodarczych i społecznych związanych z długoterminowym wycofywaniem się z rynku pracy rośnie. Biorąc pod uwagę duży potencjał przedsiębiorców w zakresie tworzenia miejsc pracy i zapewniania zrównoważonego wzrostu gospodarczego, promowanie przedsiębiorczości wśród młodzieży i uczynienie Europy bardziej przyjazną dla przedsiębiorców stało się ostatnio jednym z priorytetów agendy politycznej UE. Samozatrudnienie i przedsiębiorczość nie są panaceum gwarantującym rozwiązanie problemu bezrobocia młodzieży, ponieważ tylko niewielka część tej grupy społecznej posiada odpowiednie umiejętności, cechy osobowości i pomysł na działalność gospodarczą. Uczynienie Europy bardziej przyjazną dla przedsiębiorców i udzielanie młodym ludziom wsparcia w procesie przekształcania ich pomysłów na plany biznesowe poprzez usuwanie barier dla rozwoju przedsiębiorczości może jednak przynieść wiele korzyści, m.in. przyczyniając się bezpośrednio i pośrednio do tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju kapitału ludzkiego i nowych umiejętności.

W niniejszym raporcie omówiono przedsiębiorczość młodzieży w kontekście europejskiej agendy oraz polityki poszczególnych państw członkowskich. Przedstawiono czynniki, które wpływają na decyzję o podjęciu pracy na własny rachunek, i przeanalizowano świadomość społeczną i postawy młodzieży wobec przedsiębiorczości, porównując sytuację w Europie z innymi regionami świata. Aby zidentyfikować szczególne cechy, które charakteryzują „przedsiębiorczą osobowość”, zbadano cechy osobowości oraz wartości wyznawane przez młodych europejskich przedsiębiorców w porównaniu z młodymi pracownikami. Wreszcie, autorzy raportu przeanalizowali wybrane środki polityki służące wspieraniu przedsiębiorczości wśród młodzieży w Finlandii, Irlandii, Hiszpanii, Holandii i na Węgrzech. Koncentrują się one wokół trzech podstawowych filarów: wspieranie postaw przedsiębiorczych i budowanie kultury przedsiębiorczości wśród młodzieży; przekazywanie informacji, doradztwo, coaching i mentoring dla młodych kandydatów na przedsiębiorców; usuwanie postrzeganych przez nich barier praktycznych i logistycznych.

Kontekst polityki

Znalezienie odpowiedniego zatrudnienia jest obecnie dla młodych Europejczyków poważnym problemem. Zapewnienie większego udziału młodzieży w rynku pracy stało się w związku z tym priorytetem politycznym. Do przykładów podejmowanych działań należy inicjatywa „Szanse dla Młodzieży” z 2011 r. i pakiet w sprawie zatrudnienia młodzieży, które doprowadziły do ustanowienia gwarancji dla młodzieży we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej, przyjętej przez Radę Europejską w kwietniu 2013 r. W 2013 r. Komisja ogłosiła inicjatywę na rzecz zatrudnienia młodzieży i wydała komunikat zatytułowany „Pracując wspólnie na rzecz młodych Europejczyków - Wezwanie do działania w sprawie bezrobocia osób młodych” w celu przyspieszenia realizacji gwarancji dla młodzieży i inwestycji w młodych ludzi.

Ze względu na swój potencjał tworzenia miejsc pracy i rozwoju kapitału ludzkiego przedsiębiorczość młodzieży stała się ważnym priorytetem w debacie w prowadzonej na forum UE. Na przykład w 2013 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat w sprawie planu działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r. W dokumencie tym zaproponowano zdecydowane działania na rzecz uwolnienia europejskiego potencjału oraz usunięcia przeszkód utrudniających rozwój przedsiębiorczości.

Kluczowe ustalenia

Pomimo dużego zainteresowania politycznego przedsiębiorczością młodzieży odsetek pracujących młodych ludzi, którzy zdecydowali się na podjęcie działalności na własny rachunek w 2013 r., był znikomy (6,5% młodych ludzi w wieku od 15 do 29 lat – w sumie 2,7 mln osób). Obserwuje się znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi UE, a odsetek młodzieży pracującej na własny rachunek waha się od 15% lub więcej we Włoszech i Grecji do 3% i mniej w Niemczech i Danii. Ta różnorodność może odzwierciedlać różnice w zakresie barier/możliwości założenia własnej firmy, a także sytuację na rynkach pracy poszczególnych państw członkowskich. Wśród młodych ludzi podejmujących pracę na własny rachunek przeważają mężczyźni: wśród młodych osób pracujących na własny rachunek w UE-28 w 2013 r. kobiety stanowiły

zaledwie 33%. Niepokojąca jest również duża liczba samozatrudnionych młodych osób w sektorach, w których stosunkowo łatwo podjąć pracę, takich jak budownictwo. Jest to sektor, którego wyraźnie dotyka problem fikcyjnego samozatrudnienia.

Decyzja o podjęciu pracy na własny rachunek jest złożona i składają się na nią różnorodne mikro- i makroczynniki. Co więcej, postawy społeczne i indywidualne kształtują postrzeganie przedsiębiorczości i możliwości wyboru tej ścieżki kariery zawodowej. Pomimo niskiego udziału młodych ludzi pracujących na własny rachunek w Europie wykazują oni duże zainteresowanie przedsiębiorczością: 48% uważa tę formę zatrudnienia za pożądaną, a 41% postrzega ją jako możliwą do zrealizowania. Odsetek młodych ludzi rzeczywiście pracujących na własny rachunek jest jednak znacznie niższy, niż wskazywałyby powyższe dane. Ponadto młodzież w innych częściach świata, m.in. w Brazylii, Chinach, Indiach i Stanach Zjednoczonych jest zdecydowanie bardziej zainteresowana podjęciem pracy na własny rachunek.

Porównując wartości reprezentowane przez młodzież pracującą na własny rachunek z tymi deklarowanymi przez młodych pracowników, autorzy raportu dowodzą, że osobowość przedsiębiorcy charakteryzuje pewne określone preferencje, które mają wpływ na zachowania społeczne. Uwidaczniają się istotne różnice pomiędzy tymi dwiema grupami osób aktywnych zawodowo. Młodym ludziom samozatrudnienie kojarzy się pozytywnie z możliwościami wyboru i motywacją do działania, a negatywnie z tradycją, konformizmem i bezpieczeństwem. Wyniki te sugerują, że dla samozatrudnionej młodzieży ważna jest swoboda i kreatywność, możliwość podejmowania prób i ryzyka; ta grupa jest mniej skłonna do naśladownictwa i podążania za tradycją, a bezpieczne i stabilne środowisko pracy nie jest dla niej priorytetem. Otwartość na zmiany jest specyficzną cechą, która charakteryzuje młodych ludzi pracujących na własny rachunek, natomiast konformizm jednoznacznie kojarzony jest z pracownikami.

W raporcie przedstawiono analizę 15 wybranych działań i inicjatyw politycznych, które wspierają przedsiębiorczość młodzieży w pięciu wybranych państwach członkowskich UE. Zidentyfikowano osiem środków polityki w odniesieniu do I filaru: *Wspieranie przedsiębiorczego sposobu myślenia, postaw i kultury wśród młodzieży*. W niektórych środkach polityki uznaje się ważną rolę, jaką w procesach tych odgrywają nauczyciele („szkolenie instruktorów”), a inicjatywy, oferowane zazwyczaj w ramach systemu edukacji, dostosowują cele i narzędzia do poziomu i wieku uczniów.

Zidentyfikowano siedem środków polityki w odniesieniu do II filaru: *Przekazywanie informacji, doradztwo, coaching i mentoring*. W ten sposób pomaga się młodym przedsiębiorcom wypełnić luki w wiedzy oraz doświadczeniu zawodowym i biznesowym dzięki zastosowaniu różnorodnych narzędzi wsparcia.

Wreszcie, zidentyfikowano siedem środków polityki w odniesieniu do III filaru: *Usuwanie postrzeganych barier praktycznych oraz ułatwianie dostępu do kredytów*. Te środki mają być odpowiedzią na brak kapitału potrzebnego, by rozpocząć działalność, oraz na trudności w pozyskaniu finansowania zewnętrznego. Problemy te szczególnie dotyczą młodych przedsiębiorców, podobnie jak trudności ze znalezieniem lokalu na prowadzenie działalności oraz zapewnieniem sobie dostępu do fizycznej infrastruktury niezbędnej do rozwoju firmy.

Wskazówki dotyczące polityki

- Polityki i inicjatywy promujące przedsiębiorczość wśród młodzieży powinny być skierowane do osób dysponujących odpowiednimi umiejętnościami, kierujących się właściwymi wartościami i realizujących dobre pomysły, co pozwoli zmaksymalizować efekty inwestycji publicznych.
- O ile promowanie przedsiębiorczości wśród młodzieży jest przede wszystkim obowiązkiem władz publicznych, organizacje prywatne i/lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogą odgrywać bardzo ważną rolę w tym procesie, zwłaszcza tam, gdzie poziom inicjatyw publicznych jest niski.
- Państwa członkowskie mogą nawzajem korzystać ze swoich doświadczeń, zwłaszcza w krajach, w których kultura przedsiębiorczości wśród młodych ludzi pozostaje w początkowym stadium rozwoju.
- Wsparcie przedsiębiorczości młodzieży należy rozumieć jako długoterminową strategię: realizowane polityki mają większe szanse przynieść konkretne wyniki (nowe firmy) i niematerialne efekty (zmiany ogólnej postawy młodych wobec samozatrudnienia) w średniej i długiej perspektywie.
- Programy wsparcia dla młodych przedsiębiorców są szczególnie skuteczne, gdy zapewniają wyważone, kompleksowe wsparcie, ponieważ napotykane trudności są często wzajemnie powiązane i wymagają całościowego podejścia. Aby zapewnić skuteczność wsparcia, powinno ono być udzielane przez stosunkowo długi okres, ponieważ pierwsze lata działalności są decydujące dla niemal każdego przedsiębiorstwa.
- Jakość pracy nauczycieli i mentorów/doradców ma kluczowe znaczenie dla powodzenia inicjatyw. Młodzi przedsiębiorcy cenią w szczególności doświadczenie i know-how bardziej doświadczonych kolegów.

Dalsze informacje

Raport *Przedsiębiorczość młodzieży: Wartości, postawy, polityki* (Youth entrepreneurship: Values, attitudes, policies) jest dostępny na stronie <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2015/labour-market/youth-entrepreneurship-in-europe-values-attitudes-policies>

Aby uzyskać więcej informacji, należy skontaktować się z Massimiliano Mascherini, kierownikiem ds. badań, pisząc na adres: mam@eurofound.europa.eu